

MONDATTAN

ALANYI ÉS ÁLLÍTMÁNYI MELLÉKMONDATOK

Az általános iskolák 8. osztálya számára

Készítette Horváth Rice Valéria

Az óra célja

- Az alanyi és állítmányi alárendelő összetett mondatok felismerése
- Elemeiknek megnevezése, szerkezetük ábrázolása

Ismételjünk!

- A **főmondat** hiányos információt hordoz, kiegészítésre szorul
- A főmondat tartalmazza az **utalószót**:
  - mutató névmás (az, olyan, annyi)
  - névmási határozószó (ott, akkor, úgy)
- Utalószót **karikázzuk**, az ábrán a főmondatot **körrel ábrázoljuk**
- **Mellékmondat**: kifejti a főmondatból hiányzó mondatrészt
- **Kötőszó** vezet be: valódi kötőszó (hogy, ha, mint)
- vonatkozó névmás (aki, ami, amilyen, amennyi)
- vonatkozó határozószó (ahol, ameddig, ahogy...)
- A kötőszót **keretezzük**, az ábrán a mellékmondatot **négyzettel jelöljük**
- A tagmondatok határát **függőleges vonallal** jelöljük, és **számozzuk őket**
- Nem feltétlenül az első tagmondat a főmondat

Alany kérdései:

Ki?/ Mi?

Kik? /Mik?

Állítmány:

- Igei

- **Névszói**

(fn./mn./szn./nm.)

- **Névszói-igei**

(névszó+létige)

Új ismeretek kialakítása

1. Az alanyi mellékmondat

Aki utoljára nevet, az nevet a legjobban.

Ki nevet a legjobban?

az - aki

Majd elvállik, hány zsákkal telik.

Mi vállik majd el?

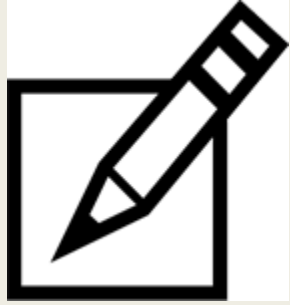
az - hogy

„Nagy munkát vállal az magára,
Ki most kezébe lantot vesz.” (Petőfi)

Ki vállal magára nagy munkát?

az - ki

Azt a mellékmondatot, mely a főmondat alanyát fejt ki, **alanyi mellékmondatnak** nevezzük.

Kérdései megegyeznek az alany kérdésével: ki/mi?

Kötőszavai: leggyakrabban az **(a)ki**, **(a)mi**, **(a)mely**, vagy a **hog**y kötőszó.

Utalószavai: legtöbbször **az**, **azok**

A tagmondatok sorrendje változó.

Az alanyi mellékmondatot tartalmazó alárendelő összetett mondat ábrázolása

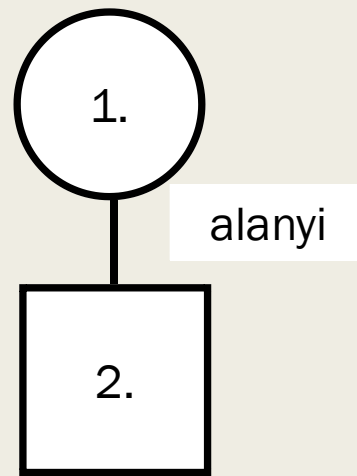
Lépések:

állítmányok számbavétele
tagmondathatárok meghúzása
tagmondatok számozása

Megvizsgáljuk, megállnak-e a tagmondatok önmagukban
utalószó és kötőszó jelölése
ábra elkészítése

Nyelvtankönyv, 36. oldal

1. Most már csak az hiányzik, 2. hogy ezen is elképedjünk.

2. Az állítmányi mellékmondat

Amilyen az adjon isten, olyan a fogadj isten.

Mit állítunk, milyen?

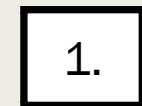
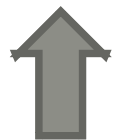
A föld azé, aki megműveli.

Mit állítunk,
kié?

Annyi a pénze, hogy száz évig sem fogy el.

Mit állítunk,
mennyi?

állítmányi

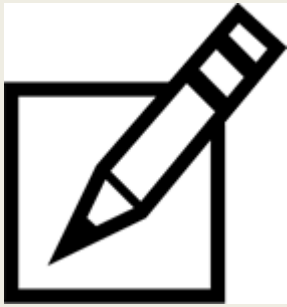

állítmányi

állítmányi

Az állítmányi mellékmondat a főmondat névszói állítmányát fejt ki.

Leggyakoribb kérdőszavai:
ki?, mi?, milyen?, mekkora?, mennyi?

Leggyakoribb utalószavai: az, olyan, akkora, annyi

Leggyakoribb kötőszavai: aki, ami, amilyen,
amekkora, ahány, mint, hogy

1.

Ami

nekem a játékbabám volt,

2.

az

voltam én anyámnak.

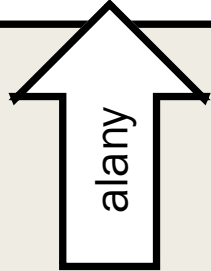
1.

Állítm.

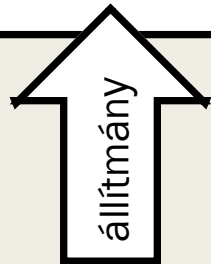
2.

Hogyan különböztessük meg az alanyi és állítmányi mellékmondatot,
hiszen ugyanazok az utalószavaik?

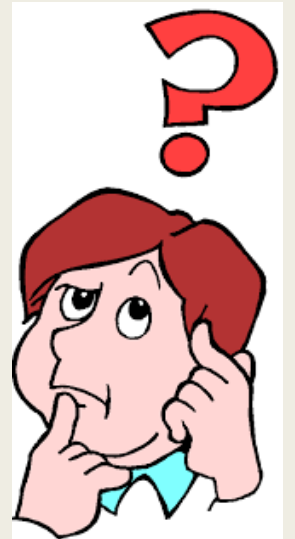
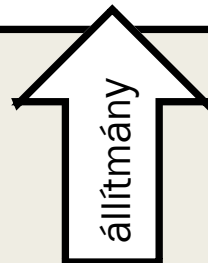
Az tart velem, akit legjobban becsülök.

Az a helyzet, hogy ezt nem vesszük meg.

Író az, aki regényeket ír.

Gyakoroljunk!

Állapítsd meg, milyen mellékmondatot tartalmaznak az alábbi alárendelt mondatok!

az Kiderült, hogy neki van igazza.

alanyi

Amilyen a mosdó, **olyan** a törölköző.

állítmányi

Ami igaz, **az** igaz.

alanyi

Ez a kisautó **olyan**, mint a tiéd.

állítmányi

az Nem illendő, hogy folyton beleszólj mások beszédébe.

alanyi

A templom tornya **akkora**, hogy onnan még a hegyeket is látni.

állítmányi

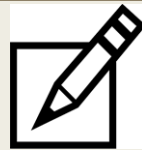
Ebben a pohárban a szörp legalább **annyi**, mint a másokban.

állítmányi

Szomszédaink közül Jánosék **azok**, akikre lehet számítani.

állítmányi

Fejezd ki alanyi mellékmonddal az egyszerű mondatok alanyát!

A **dolgozó** is tévedhet.

Az tévedhet, aki dolgozik.

Bátrak kellene ide.

Ide **azok** kellene, akik bátrak.

A **szorgalmas**
megkapja jutalmát.

Megkapja jutalmát **az**, aki szorgalmas.

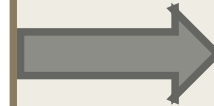
Nem szép a
viselkedésed.

Nem szép **az**, ahogy viselkedsz.

Fordítsuk meg a feladatot: az összetett mondatot alakítsuk át egyszerűvé!

Akik kirándulni mennek, azok
vigyenek magukkal
esőkabátot!

A kirándulók vigyenek
magukkal esőkabátot!

Alany lett a mellékmondatból

Pökhendi ember az
, aki másokat lenéz.

A pökhendi ember lenéz
másokat.

Állítmány lett a mellékmondatból

Köszönöm a figyelmet!